

travelbook

travelbook

Dolny Śląsk

Bezdroża

ERGO
HESTIA

Autorzy przewodnika: Beata i Paweł Pomykałscy

Współpraca: Agnieszka Batóg, Dominika Kobiela

Redaktor prowadzący: Agnieszka Krawczyk

Redakcja: Anna Pałczyńska

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Opracowanie kartograficzne: Rafał Krocak, Krzysztof Trojan

Źródło pochodzenia danych kartograficznych: OpenStreetMap.org

Projekt graficzny serii i okładki: Ewa Jarocka

Okładka: materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Adobe Stock

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz Helion SA dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz Helion SA nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion SA

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bedos1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-7339-6

Copyright © Helion SA, 2021

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę
- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
Nasza społeczność

travelbook

Dolny Śląsk

Atrakcje Dolnego Śląska 8

Informacje praktyczne 14

- Przed wyjazdem 16
  - Wybór czasu podróży 16
  - Źródła informacji 16
- Na miejscu 18
  - Komunikacja 18
  - Noclegi i wyżywienie 18
- Informacje A-Z 19

Spis treści

Informacje krajoznawcze 22

- Krajoznawcze ABC 24
  - Charakterystyka geograficzna 24
  - Ukształtowanie terenu 25
  - Hydrografia 25
  - Zasoby naturalne 25
  - Ochrona przyrody 25
- > Kalendarium historyczne 26
- Spółeczeństwo 27
  - Na skrzyżowaniu kultur 27
  - Rok 1945 – koniec i początek 27
  - Religia 28
  - Dolnośląska wieś 29
  - Dolnośląskie miasto 30
  - Architektura 31
  - Dolnośląscy laureaci
    - Nagrody Nobla 32
  - Język i gwara 32
- Kuchnia 33
- > Wydarzenia kulturalne 34

Wrocław i okolice 40

Wrocław 42

➤ Zielone płuca wielkiego miasta 67

Okolice Wrocławia 71

Oleśnica 71

Pałac w Laskowicach Otawskich 72

Zamek Topacz 73

Ślęza 73

Sobótka 74

Zamek w Wojnowicach 75

Środa Śląska 75

Brzeg Dolny 76

Wołów 76

Lubiąż 76

Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej
w Trzebnicy 78

Prusice 80

Żmigród 80

Milicz 81

Stawy Milickie 81

➤ Kajakami po dolnośląskich
rzekach 83

Ząbkowice Śląskie i okolice 86

Ząbkowice Śląskie 88

Kamieniec Ząbkowicki 91

Srebrna Góra 93

Złoty Stok 96

Bardo 98

Dzierżoniów 100

Niemcza 103

Ziębice 105

Henryków 107

Kotlina Kłodzka 112

- Kłodzko 114
- Nowa Ruda 118
- Wambierzyce 121
- Lądek-Zdrój 122
- Masyw Śnieżnika 124
- Bystrzyca Kłodzka 128
- Międzylesie 130
- Polanica-Zdrój 131
- Duszniki-Zdrój 133
- Kudowa-Zdrój 136
- Park Narodowy Gór Stołowych 141

Świdnica i okolice 148

- Świdnica 150

Wałbrzych i okolice 156

- Wałbrzych 158
- Zamek Książ 163
- Szczawno-Zdrój 170
- Góry Wałbrzyskie 173
- Sokołowsko 176
- Góry Sowie 178
- Kompleks „Riese” 180
- Zagórze Śląskie 183

Kamienna Góra i okolice 188

- Kamienna Góra 190
- Krzeszów 192
- Chetmsko Śląskie 194
- Na północ od Kamiennej Góry 196

Kotlina Jeleniogórska 198

- Jelenia Góra 200
- Cieplice Śląskie-Zdrój 205
- Na północ od Jeleniej Góry 210
- Mysłakowice 213
- › Dolina Pałaców i Ogrodów
Kotliny Jeleniogórskiej 215
- Kowary 220
- Rudawy Janowickie 222

Karkonosze 230

- Karpacz 232
- Szklarska Poręba 238

Izery, Pogórze Izerskie i Łużyce 244

- Świeradów-Zdrój 246
- Lubomierz 249
- Zamek Czocho 250

W stronę zachodniej granicy 254

- Legnica 256
- Jawor 260
- Złotoryja 263
- Bolesławiec 268
- Zgorzelec 272

INDEKS 276

Spis map

- Dolny Śląsk – przednia okładka
- Kłodzko – 115
- Kudowa-Zdrój – 137
- Jelenia Góra – 201
- Cieplice Śląskie-Zdrój – 205
- Wrocław – centrum – tylna okładka

Atrakcje Dolnego Śląska

CUDA PRZYRODY

Wygaste wulkany

W rejonie Gór Kaczawskich i Pogórza Kaczawskiego leży niezwykła Kraina Wygastych Wulkanów, gdzie wiele z najwyższych wzniesień to pozostałości aktywnych w trzeciorzędzie wulkanów. Najwyższym stożkiem jest Ostrzyca (501 m n.p.m.), zwana „Śląską Fudzi”.

Stawy Milickie

Przepiękny i rozległy zespół stawów, które leżą w malowniczej Dolinie Baryczy, w okolicy Żmigrodu i Milicza. Ich historia wiąże się z działalnością cystersów, a dziś są czołowym w Europie hodowcą karpia i znakomitym terenem rekreacyjnym.

Błędne Skały

Spektakularny skalny labirynt w Górach Stołowych, którego trasa biegnie między ogromnymi skalnymi blokami, wąskimi szczelinami i wychodniami przybierającymi fantazyjne kształty.

▼ Błędne Skały

Jaskinia Niedźwiedzia

Najdłuższa jaskinia w Sudetach i jedna z najpiękniejszych w Polsce. Znajduje się w Masywie Śnieżnika; zachwyca bogactwem form naciekowych.

Śnieżka

„Królowa” Karkonoszy i najwyższy szczyt Sudetów. Majestatycznie wyrasta nad Karpacz i dominuje w krajobrazie całej okolicy. Jej szczyt zdobi drewniana kaplica św. Wawrzyńca z XVII w. oraz charakterystyczne obserwatorium o bardzo awangardowej architekturze.

ELEGANCKIE PAŁACE

Kamieniec Ząbkowicki

Majestatyczny i elegancki ceglany pałac powstał w XIX w. Zachwyca ciekawą bryłą, harmonijną strukturą oraz postacią właścicielki – nietuzinkowej Marianny Orańskiej.

Wojanów

Jedna z największych perełek Doliny Pałaców i Ogrodów. Przypomina cukierkowy pałac z bajki, a dzięki starannemu remontowi został przekształcony z ruiny w okazały hotel.

Łomnica

Niszczący po wojnie pałac po transformacji w latach 90. nabyli i wyremontowali potomkowie przedwojennych właścicieli, a następnie w kompleksie obejmującym

▼ Wojanów

▲ Kamieniec Ząbkowicki

też zabudowania folwarczne stworzyli hotel, muzeum, kawiarnię, restaurację, sklepik z rękodziełem i lokalnymi produktami.

Bożków

Jedna z najpiękniejszych na Dolnym Śląsku rezydencji magnackich. Zachwyca eklektyczną i bardzo urozmaiconą bryłą. Niestety od lat niszczeje, podobnie jak cudowne wnętrza.

Roztoka

Barokowa rezydencja otoczona rozległym parkiem. Należała do jednego z członków bardzo znaczącej na Śląsku rodziny Hochbergów. Obecnie rozpoczęły się prace nad przywróceniem obiektu do dawnej świetności.

▲ Czocha

Książ

Najbardziej niesamowity z dolnośląskich zamków. Korzeniami sięga średniowiecznej warowni, później był kilkakrotnie przebudowywany, aż stał się szykowną siedzibą rodu Hochbergów. Jego najstynniejszą mieszkanką była księżna Daisy. Wraz z pełnym atrakcji otoczeniem jest idealnym celem całodniowej wycieczki.

Czocha

Słynący z różnych legend i mrocznych historii wspaniały zabytek wznosi się malowniczo nad Jeziorem Leśniańskim. Część obiektu zaadaptowana jest na hotel.

Grodziec

Położony na stożku wulkanicznym zamek jest piękną budowlą dumnie strzegącą okolicy. Udostępniony do zwiedzania przyciąga m.in. kilkoma komnatami z wystawami historycznymi.

Grodno

Warownia stoi na wzgórzu Choina i wysoko wyrasta ponad korony drzew. Zachwyca nie tylko strzelistą bryłą, ale także pocztówkowym położeniem nad Jeziorem Bystrzyckim.

Bolków

Romantyczne ruiny potężnego niegdyś zamku. W przeszłości stanowił ważny element systemu obronnego Śląska, a dziś przyciąga turystów i... fanów muzyki gotyckiej.

▼ Książ

NIEZWYKŁE KOŚCIOŁY I KLASZTORY

▲ Klasztor w Krzeszowie

Klasztor w Lubiążu

Imponujący rozmiarem pocysterski klasztor jest jednym z najbardziej monumentalnych zabytków Dolnego Śląska. W środku niestety w większości zdewastowany, ale urzeka drobiazgowo odnowioną Salą Księżęcą, refektarzem oraz jadalnią opata.

Klasztor w Krzeszowie

Przepiękny klasztor nie bez przyczyny bywa nazywany Europejską Perłą Baroku. Imponuje nie tylko formą zewnętrzną, ale przede wszystkim bogatymi dekoracjami wewnątrz: cenne malowidła, kunsztowne rzeźby, ołtarze, organy, stalle, złociste zdobienia są wprost oszałamiające.

Kościół Pokoju w Jaworze i Świdnicy

Dwie, z trzech drewnianych świątyń wybudowanych przez ewangelików po pokoju westfalskim (1648). Oba wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO. W założeniu miały być nietrwałe, jednak przetrwały do dziś i zachwycają kolejne pokolenia.

Kościół Wang w Karpaczu

Drewniana świątynia o oryginalnym kształcie zakupiona na zlecenie króla Fryderyka Wilhelma IV w norweskiej miejscowości Vang. Następnie rozebrano ją na części, przewieziono pierwotnie do Berlina, a wreszcie do Karpacza i tu złożono na powrót.

„Perła Żeliszowa”

Mało znany, nieco ukryty przed turystami, niewielki protestancki wczesnoklasy-cystyczny kościół stoi w Żeliszowie. Niepozorny na zewnątrz, w środku skrywa unikatowe drewniane wnętrza.

▼ Kościół Wang w Karpaczu

▼ Kościół Pokoju w Świdnicy

Ratusz we Wrocławiu

Jeden z najpiękniejszych i najlepiej zachowanych historycznych ratuszy w Polsce oraz wizytówka Wrocławia. Stanowi doskonały przykład późnogotyckiej architektury świeckiej w Europie Środkowej.

Hala Stulecia we Wrocławiu

Kolejny w tym regionie obiekt światowego dziedzictwa UNESCO to awangardowy projekt Maxa Berga z 1913 r. Hala jest częścią równie ciekawego zespołu architektonicznego, który został wybudowany specjalnie na Wystawę Stulecia.

Domy Tkaczy w Chełmsku Śląskim

Zespół urokliwych drewnianych domów z podcieniami jest największą atrakcją miasteczka (formalnie wsi), gdzie niegdyś mieszkali i pracowali tkacze. Domy nazwane są „Dwunastoma Apostołami”, choć po pożarze stoi ich tylko 11.

Kompleks „Riese”

Ogromny kompleks wydrążony przez nazistów w czasie II wojny światowej. Dziś rozpalające wyobraźnię miłośników historii podziemia, które udostępniono turystom to: Walim, Włodarz i Osówka, a także podziemia zamku Książ.

Wieża Książęca w Siedlęcinie

Jeden z najciekawszych zabytków średniowiecznych w Polsce, posiada unikatowe XIV-wieczne malowidła o tematyce świeckiej – przedstawiające legendę o sir Lancelocie z Jeziora.

KLIMATYCZNE UZDROWISKA

▲ Szczawno-Zdrój

Duszniki-Zdrój

Jedno z najbardziej znanych polskich uzdrowisk, rozstawione nie tylko przez lecznicze wody, ale przede wszystkim Festiwal Chopinowski. Mieści się tu arcy-ciekawe Muzeum Papiernictwa.

Cieplice Śląskie-Zdrój

Cieplice to nie tylko „najcieplejsze” wody lecznicze w Polsce, ale też stylowy kurort z eleganckim głównym placem, majestatycznym pałacem Schaffgotschów, a także parkami: Zdrojowym i Norweskim.

▲ Świeradów-Zdrój

Szczawno-Zdrój

Znana miejscowość uzdrowiskowa znajdująca się w sąsiedztwie Wałbrzycha. Walory lecznicze tutejszych wód znane są od wieków, ale prawdziwy rozkwit nastąpił pod koniec XIX i na początku XX stulecia wraz z budową domu zdrojowego i pięknej drewnianej hali spacerowej.

Świeradów-Zdrój

Położony na zachodnich krańcach Polski kurort przyciąga pięknym położeniem u stóp Gór Izerskich, które są doskonałym celem wycieczek. Obecnie w Świeradowie powstaje bardzo efektowna wieża widokowa, tzw. „ścieżka w chmurach”.

▼ Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju

Wąbrzyń i okolice

Wałbrzych

Dzieje Wałbrzycha, drugiego co do wielkości miasta województwa dolnośląskiego, korzeniami sięgają XII w., jednak dopiero na XVII w. przypada początek jego prężnego rozwoju gospodarczego – rozkwitło wówczas tkactwo oraz

KLUCZOWE DATY

1191 r. – pierwsze wzmianki o osadzie Wallenberg („Leśny Gród”)
 1278 r. – miasto w granicach księstwa świdnickiego
 1290 r. – książę Bolko I Surowy wznosi na Górze Zamkowej warownię
 1392 r. – wraz z księstwem świdnicko-jaworskim pod panowaniem Czech
 1526 r. – Wałbrzych w granicach monarchii Habsburgów
 1604 r. – pierwsze regulacje dotyczące wydobycia węgla na tym terenie
 1738 r. – miasto i okoliczne ziemie stają się własnością rodziny Hochbergów
 1742 r. – Śląsk w tym Wałbrzych wcielony do Prus
 1747 r. – rozwój górnictwa, działa siedem kopalń
 1808 r. – miasto przestaje być własnością prywatną
 1829 r. – powstaje pierwsza fabryka porcelany
 1843 r. – linia kolejowa łączy Wałbrzych z Wrocławiem
 1853 r. – budowa nowego ratusza
 Lata 1939–45 – naziści przekształcają Książ w siedzibę Hitlera, gdzie także prowadzą badania nad Wunderwaffe; w mieście działa kilka filii obozu Gross-Rosen
 1945 r. – Wałbrzych w granicach Polski
 1975 r. – miasto staje się stolicą województwa
 1998 r. – likwidacja województwa wałbrzyskiego w wyniku reformy administracyjnej

przemysł, przede wszystkim górnictwo węglowe, a także włókiennictwo, ceramika i szklarstwo. Wraz z industrializacją postępował też proces przyspieszonej urbanizacji, a do miasta dołączano okoliczne wioski, które często zajmowały łagodne wzgórza. Dlatego dziś Wałbrzych może się poszczycić bardzo malowniczym położeniem i aż trudno uwierzyć, że w tak sielskim pejzażu ulokowano liczne kopalnie czy huty. Tutejsza historia to prawdziwa sinusoida. Najpierw czas rozkwitu opartego o przemysł, później załamanie się gospodarki, które spowodowało poważne problemy społeczne, a w końcu powolny proces podnoszenia się z upadku. Zapaść niestety sprawiła, że Wałbrzych do dziś boryka się z wieloma krzywdzącym stereotypami. A szkoda, bo miasto jest niezwykle interesujące. Oczywiście jego główną atrakcją jest zamek Książ, ale także centrum ma wiele ciekawych miejsc do zaproponowania turyście. Co więcej – nawet z przemysłowej przeszłości zrobiono atut!

Warto zobaczyć

★ Plac Magistracki

Zwiedzanie starego miasta możemy zacząć od lekko pochytego pl. Magistrackiego, który pełni funkcję „drugiego rynku”. Został wytyczony w latach 50. XIX w., a jego główną dominantą jest bardzo ciekawy neogotycki **ratusz**, który zajmuje całą pierzeję placu. Miłośnicy architektury modernistycznej powinni skierować się w ul. Słowackiego, gdzie po chwili w narożu z ul. Drohobycką ukaże się ciekawy budynek **Domu Towarowego** z dwudziestolecia międzywojennego.

★ Rynek

Kiedy opuścimy pl. Magistracki pełną sklepów ul. Gdańską dojedziemy do kolejnego miejskiego placu, tym razem właściwego rynku z kilkoma interesującymi wysokimi kamienicami i ośmioboczną fontanną pośrodku. Uwagę zwraca wielka kotwica kamienicy pod nr. 23 znajdującej się

na wschodniej pierzei rynku. Jak można się domyślić kamienica zwana jest „**Pod Kotwicą**”, a marynarski symbol znalazł się na jej szczycie jako znak handlowy należący do jednego z jej dawnych właścicieli. Tuż obok stoi kamienica „**Pod Trzema Różami**” (nr 22), a dzisiejsza biblioteka mieści się w budynku „**Pod Czterema Atlantami**” (nr 9).

Plac Kościelny

Za kamienicą z biblioteką wychodzi ul. 1 Maja, która prowadzi na kolejny ładny plac, gdzie natrafimy na niewielki **kościół Matki Boskiej Bolesnej**. Jest on barokową, XVII-wieczną świątynią stojącą na miejscu wcześniejszej budowli sakralnej. Cały plac jednak jest zdominowany przez wysoką i elegancką bryłę ewangelickiego **kościół Zbawiciela** z końca XVIII w. Za jej projektanta uważa się Carla Gottharda Langhansa, który do historii przeszedł jako autor berlińskiej Bramy Brandenburskiej. Po sąsiedztwu znajduje się natomiast Muzeum Porcelany.

▼ Rynek

Muzeum Porcelany

Patery, filiżanki, spodeczki, sosjerki, wazy, wazon... Dziesiątki przedmiotów z porcelany, biskwitów (porcelana nieszkliwiona), kamionki, fajansu, majoliki, czy terakoty i to wytwarzane w całej Europie obejrzyć można w bardzo ciekawym Muzeum Porcelany. Jego kolekcja obejmuje ponad 10 tys. misternie wykonanych przedmiotów, które niejednokrotnie są prawdziwymi arcydziełami rzemiosła artystycznego. W muzeum znajduje się również Dział Historii Miasta i Regionu, a ponadto placówka posiada bogate zbiory sztuki (m.in. prace Jerzego Dudy-Gracza, Jerzego Nowosielskiego czy Zbigniewa Franciszka Starowieyskiego). Można tutaj oczywiście również kupić porcelanę. Ciekawie prezentuje się także sama siedziba muzeum. To wybudowana w 1801 r. klasycystyczna rezydencja, należąca do kupieckiej rodziny Albertich, stąd też kompleks nazywany jest **pałacem Albertich**.

Muzeum Porcelany w Wałbrzychu

- ul. 1 Maja 9
- www.muzeum.walbrzych.pl

- XI–III pn. 12.00–16.00, wt.–nd. 10.00–16.00; IV, V, IX, X pn. 12.00–16.00, wt., pt.–nd. 10.00–16.00, śr.–czw. 10.00–18.00; VI–VIII pn. 12.00–16.00, wt., pt. 10.00–16.00, śr.–czw. 10.00–18.00, sb.–nd. 10.00–17.00
- 17 zł, ulgowy 12 zł.
- „Explore Wałbrzych”, czyli łączony bilet wstępu do Muzeum Porcelany, zamku Książ, palmiarni oraz Starej Kopalni: 63 zł, ulgowy 45 zł

Kolegiata Najświętszej Marii Panny Bolesnej i Świętych Aniołów Stróżów

Najbardziej okazały sakralny zabytek Wałbrzysza – potężną neogotycką kolegiatę Najświętszej Marii Panny Bolesnej i Świętych Aniołów Stróżów – znajdziemy przy ul. Garbarskiej. Została ona zbudowana na przelocie XIX i XX w. według projektu Alexisa Langerera. Ze względu na dobrą akustykę oraz wysokiej klasy organy, w świątyni odbywają się niekiedy koncerty muzyki dawnej.

CIEKAWOSTKA

Duma polskiej literatury

Opowiadając o Wałbrzychu nie sposób nie wspomnieć o dwóch wybitnych polskich literatkach. **Joanna Bator** urodziła się tu w 1968 r. Choć z wykształcenia jest kulturoznawcą, to od 2009 r. zajmuje się głównie pisaniem. Jej debiutancka powieść nosiła tytuł *Piaskowa Góra*, akcja dzieje się w wałbrzyskiej dzielnicy o tej nazwie. W 2012 r. Bator wydała *Ciemno, prawie noc* – pozycję, za którą została uhonorowana Literacką Nagrodą „Nike”.

Olga Tokarczuk (ur. 1962 r.) choć pochodzi spod Zielonej Góry, to jej związki z Dolnym Śląskiem są bardzo mocne. Z wykształcenia jest psychologiem, ale już pod

koniec lat 70. zadebiutowała pierwszymi opowiadaniem. Pierwszą powieść wydała w 1993 r. Od tamtego czasu publikuje regularnie, a największą sławę i nagrody przyniosły jej powieści *Biegunki* oraz *Księgi Jakubowe*. W międzyczasie przez dekadę mieszkała w Wałbrzychu, gdzie pracowała w poradni zdrowia psychicznego (publikując też opowiadania w lokalnej prasie). Prowadzi także działalność kulturalną, m.in. od 2015 r. w Nowej Rudzie organizuje Festiwal Góry Literatury. Wśród licznych i prestiżowych wyróżnień najcenniejsza jest Nagroda Nobla w dziedzinie literatury przyznanej Tokarczuk za „wyobraźnię narracyjną, która w encyklopedyczną pasję reprezentuje przekraczanie granic jako formę życia”.

Zamek Czetrtrizów

Przy ul. Zamkowej, zgodnie z jej nazwą, po lewej stronie stoi zamek Czetrtrizów z 1. poł. XVII w., rozbudowany w późniejszym czasie o bardzo spójny z nim gmach, który dziś zajmuje Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa. Budynek szkoły przylega do parku, w którym znajdziemy dwie interesujące wille. Ta stojąca dalej na południe była w latach 1941–43 ostatnim domem księżnej Daisy von Pless z Książa. Wielka szkoda, że dziś jest w opłakanym stanie technicznym.

Dworzec kolejowy

Jeśli ktoś jest fanem kolejnictwa, w tym także zabytkowych dworców kolejowych, nie może pominąć budynku stacji „Wałbrzych Miasto” przy ul. Armii Krajowej 26. Powstał w połowie XIX w., a stacja nosiła nazwę „Altwasser” („Stary Źród”) nawiązując do dzielnicy, która niegdyś była uzdrowiskiem. Oddany do użytku w 1853 r. obiekt zachwyca swoją bryłą, a dzięki

♥ Stacja kolejowa „Wałbrzych Miasto”

CIEKAWOSTKA

Maszyny x2

Kulminacyjnym punktem zwiedzania Starej Kopalni jest podwójna maszynownia szybu „Julia”, gdzie znajdują się w pełni zachowane dwie elektryczne maszyny wyciągowe firmy Siemens wyprodukowane w 1911 r., a także przetwornice prądu zmiennego na stałą do każdej z nich.

charakterystycznej kopule wygląda jak pijalnia wód mineralnych. W ostatnich latach został starannie odrestaurowany, dzięki czemu udało się zachować unikatowy przykład architektury dworcowej.

★ Stara Kopalnia

Poznanie przemysłowej historii miasta umożliwiała Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia, które znajduje się na terenie nieczynnej kopalni „Julia” (choć zakład

▲ Stara Kopalnia

w swej historii nosił jeszcze kilka innych nazw). Budynek, które dziś zwiedzamy powstały w większości w latach 1867–1924. Zakład został zamknięty w 1996 r. i przez kilkanaście lat wydawało się, że jego los jest przesądzony. Na szczęście nie zapadła decyzja o wyburzeniu, ale o rewitalizacji terenu i ofiarowaniu mu drugiego życia. Adaptacja tego miejsca na placówkę kulturalną zasługuje na najwyższe uznanie i może służyć za przykład dla innych tego typu przedsięwzięć. Tym bardziej, że mowa o naprawdę potężnym kompleksie zajmującym obecnie obszar 4,5 ha, pełnego budynków, które w działającej kopalni są tzw. „powierzchnią”. W niezwykle górniczy świat wprowadza przewodnik, często emerytowany pracownik kopalni, który zna swój dawny zakład pracy jak nikt inny. Przed nami wizyta w łaźni łańcuszkowej, nadszypiżu szybu „Julia”, maszynowni, warsztatach wypełnionych mnóstwem urządzeń czy na wieży widokowej. Poza częścią działającą jako **Muzeum Przemysłu i Techniki** z doskonale zachowanym parkiem maszynowym, który pozwala choć trochę zaczerpnąć wiedzy technicznej, jest też **Galeria Sztuki Współczesnej** oraz **Centrum Ceramiki Unikatowej**, a pozostała

część to kawiarnia, pokoje gościnne, biura czy sala konferencyjna.

Stara Kopalnia

- ul. Piotra Wysockiego 29
- www.starakopalnia.pl
- 10.00–18.00 (ostatnie wejście 16.00)
- 28 zł, ulgowy 20 zł

Totenburg

W dzielnicy Nowe Miasto, na stoku Góry Niedźwiadków (dojazd ul. Władysława Jagiełły) znajduje się jeszcze jedna ciekawa budowla Wałbrzycha. Jest to monumentalne mauzoleum Schlesier Ehrenmal wybudowane w latach 1936–38, będące jedyną w Europie zachowaną „świątynią” SS (tzw. Totenburg). W istocie jest ono cenotafem (czyli grobem „pozornym”, bez ciał) upamiętniającym miejscowe ofiary I wojny światowej oraz wypadków w kopalniach, a także ok. 25 nazistów poległych podczas szerzenia nowej ideologii państwowej. W latach powojennych zyskał złą sławę, czemu winna była i jego zmitologizowana historia, i spotkania osób o podejrzanej reputacji, ale aktualnie trwa akcja ratowania niszczonego obiektu.

Zamek Książ

Malbork, Wawel i Książ. Tak przedstawia się podium zamków na terenie dzisiejszej Polski pod względem wielkości. Równie imponujący, co rozmiar gmazyska, jest także czas jego budowy – pierwsza część powstała pod koniec XIII w., a ostatnia na początku XX w. Do tego wspomnijmy jeszcze o nietuzinkowej księżnej Daisy von Pless oraz wspaniałym potożeniu budowli na skale wyrastającej ponad gęsty las. Książ to jednak nie tylko zamek, ale cały zespół atrakcji – na ich poznanie potrzeba co najmniej kilku godzin, a najlepiej całego dnia. Można wybrać tylko najciekawsze punkty lub skrupulatnie zwiedzić wszystko.

▼ Zamek Książ

Warto zobaczyć

Mauzoleum Hochbergów

Po wyjściu z parkingu napotkamy ozdobną i monumentalną bramę, która będzie pierwszym zwiastunem niezwykłości, jakie na nas czekają w Książu. Zaraz za nią, po prawej stronie na lekkim wzniesieniu znajduje się mauzoleum rodzinne w formie okazałej kaplicy. Powstało w 1734 r. jako letni pawilon i dopiero w 1883 r. zostało przekształcone w kryptę grobową. Spoczęła w niej także Daisy, ale niestety w 1945 r. jej grób został sprofanowany przez czerwonarmistów, a ocalałe szczątki ukryte w nieznanym miejscu przez służbę i do dziś pozostają nieodnalezione.

Punkt widokowy

Za mauzoleum od asfaltowej drogi prowadzącej do zamku odchodzi w lewo udeptana ścieżka (oznaczona drogowskazem) prowadząca na punkt widokowy, skąd najpiękniej widać zamek. Ta pocztówkowa panorama po prostu zachwyca i trudno oderwać od niej wzrok. Wróćmy do asfaltowej ścieżki i skręćmy w nią lewo – zaprowadzi nas ona na taras z prostokątną fontanną i licznymi ławkami. Poprzedza on charakterystyczny dwuwieżowy budynek bramny, po przekroczeniu którego znajdziemy się już na dziedzińcu u stóp zamku.

z niego swoją rezydencję. Później kilkakrotnie zmieniał właściciela, aż w 1509 r. stał się własnością rodziny Hochbergów. W swej historii był przebudowywany i stopniowo tracił znaczenie militarne na rzecz reprezentacyjnego, oddającego status coraz bardziej bogacących się właścicieli, którzy w 1855 r. otrzymali tytuł książęcy. Dzisiejszy wygląd zamek zyskał na początku XX w. Książę Jan Henryk XV zlecił stworzenie eklektycznej bryły z dwiema charakterystycznymi cylindrycznymi wieżami w fasadzie oraz nakrycie wieży głównej neorenesansowym hełmem.

★ Zamek Książ

Budowniczym zamku był książę świdnicko-jaworski Bolko I Surowski, który uczynił

Sala Maksymiliana

Najpiękniejszą i najbardziej zdumiewającą salą zamku Książ jest dwukondygnacyjna

CIEKAWOSTKA

Cienie i blaski życia Daisy

Najstynniejszą mieszkanką pałacu była księżna Maria Teresa Oliwia Hochberg von Pless, znana jako Daisy. Piękna żona Jana Henryka XV, zleciennodawcy ostatniej przedwojennej przebudowy zamku, cieszy się po dziś dzień niestabnącą popularnością i sympatią. Angielska magnatka trafiła na Śląsk po bajkowym ślubie, który się odbył w 1891 r. Oprócz urzędowania pałacowych wnętrz Daisy wstawiła się przede wszystkim rozległą działalnością charytatywną i filantropijną, a w czasie I wojny

światowej pracowała jako pielęgniarka Czerwonego Krzyża. Niestety jej życie nie zawsze było usłane różami – zmagala się m.in. z krytyką stylu życia, pomówieniami o szpiegostwo na rzecz Wielkiej Brytanii, rozwodem, chorobą (cierpiała na stwardnienie rozsiane). W latach 1928–36 wydała swoje pamiętniki, które szybko stały się bestsellerem w całej Europie, niestety niemieckie wydanie pomimo znacznej cenzury przysporzyło jej wielu wrogów. Nawet po śmierci nie zaznała spokoju ponieważ jej grób w mauzoleum został rozgrabiony i sprofanowany.

♥ Sala Maksymiliana

Sala Maksymiliana, nazwana tak na cześć swojego twórcy **Konrada Ernsta Maksymiliana von Hochberga**, za czasów którego wzniesiono także barokowe skrzydło zamku. Sala ma powierzchnię aż 120 m² i stanowi jeden z najpiękniejszych przykładów baroku na Śląsku. Malowidła, rzeźby, lustra, a przede wszystkim dwa kominki z czarnego włoskiego marmuru czynią to pomieszczenie niezwykłym.

Tarasy

Książ zachwyca nie tylko w środku, ale także na zewnątrz. Zamek otaczają tarasy położone na 12 poziomach, a ich łączna powierzchnia to aż 2 ha; schodzi się do nich z głównego dziedzińca w lewo (patrząc na wprost na zamek). Powstały w XVII w., ale dzisiejszy kształt zawdzięczają kochającej kwiaty Daisy. Ogrody są czynne od kwietnia do września, wtedy gdy przypada czas kwitnienia roślin. Zimą zaś, od listopada do marca, tarasy zamieniają się w bajeczne „Ogrody Świata”, pełne wspaniałych podświetlanych instalacji – zamek staje się jeszcze bardziej magicznym miejscem.

CIEKAWOSTKA

Opustoszały (i odtwarzany) Książ

Mnóstwo wieloletnich starań Hochbergów i ich poprzedników poszło na marne wraz z nadejściem II wojny światowej. Zamek został już w 1939 r. przejęty przez nazistów, którzy wykorzystywali go do swoich militarno-strategicznych celów. Większość jego wyposażenia utracono wtedy bezpowrotnie. Sytuacji nie poprawił także przemarsz żołnierzy radzieckich idących na zachód w 1945 r. Dlatego wszyscy odwiedzający zamek jeszcze kilkanaście lat temu zachodzili w głowę, dlaczego takie gmazyszko jest puste w środku. Na szczęście obecnie trwają sukcesywne prace nad zapewnieniem komnat autentycznymi meblami z epoki. Spacerując po zamku, można na moment zajrzeć do świata, w którym na co dzień żyli Hochbergowie i przyjrzeć się jak wyglądała rzeczywistość jednych z najbogatszych ludzi w Niemczech.

Podziemia

Tym, co rozbudza najwięcej emocji wśród wielu odwiedzających, są książańskie podziemia. Tajemnice III Rzeszy skryte w skałach i górach Dolnego Śląska mimo upływu lat są nadal gorącym tematem. Wiadomo na pewno, że kilka tysięcy więźniów w czasie II wojny światowej drążyło tu tunele. Nie do końca wyjaśnioną zagadką jest natomiast ich przeznaczenie. Jedna z teorii mówi, że miała tu powstać kwatera Hitlera, inna, że w ukryciu zamierzano pracować nad bombą atomową. Wszystkie zaś łączą się z projektem „Riese”, którego częścią są: Walim, Osówka i Włodarz (zob. s. 180). Udostępniona do zwiedzania trasa turystyczna znajduje się 50 m pod zamkiem i liczy ok. 500 m długości. Jest tu chłodno i wilgotno – przygotujmy się do tej wyprawy odpowiednio i weźmy cieplejsze ubranie.

Park

Po parku możemy pochodzić bez celu lub zrobić malowniczą pętlę. W tym drugim wypadku z tarasu poprzedzającego budynek bramny idziemy zielonym szlakiem odchodzącym od głównej asfaltowej drogi w prawo. 40-minutowa wędrówka powiedzie nas w dół, po zboczach i przez mostek nad Petcznicą, aż dojdziemy do skrzyżowania ze szlakiem żółtym i czerwonym. Wchodzimy na szlak czerwony w prawo i zaraz znajdujemy się pod ruinami **zamku Stary Książ**. Do 2. poł. XX w. uważano, że to postawiona pod koniec XVIII w. modna w tamtym czasie tzw. romantyczna ruina, czyli sztuczny obiekt

tylko stylizowany na historyczny. Przeprowadzone wówczas badania wykazały, że owszem, tak jest, ale stoi ona w miejscu, gdzie stał pierwszy zamek księcia Bolka I Surowego, i częściowo wykorzystuje jego fundamenty oraz mury. Możemy tu zakończyć spacer i tą samą trasą wrócić na taras zamkowy, ale warto wycieczkę kontynuować i przejść cały przełom Pełcznicy, który stanowi część **rezerwatu przyrody Przełomy pod Książem** – trasa przez pierwszych 15 min będzie wiodła ścieżką Hochbergów, czyli żółtym szlakiem (częściowo po pomoście), a potem przez 30 min czerwonym szlakiem w kierunku **cisu Bolko**. Przy drzewie po potężeniu

czerwonego szlaku z zielonym zaczynamy zmierzać w stronę zamkowego tarasu, do którego dotrzemy w 20 min.

Stajnie – Stado Ogierów

Rodzina Hochbergów lubowała się w koniach. Dlatego też w latach 20. XIX w. z myślą o nich powstał cały kompleks – stajnie, wozownia i przepiękna kryta ujeżdżalnia ze sklepieniem z drzewa modrzewiowego, do wykonania którego podobno nie użyto żadnego gwoździa. Dziś nadal hoduje się tu ogiery (i w mniejszym stopniu klacze) rasy śląskiej. Goście kochający konie mogą zajrzeć do boksów, przywitać się z pięknymi

▼ Sadzawka przed wejściem do zamku

zwierzętami, a jeśli starczy im odwagi, to nawet pogłaskać. Wstęp na teren stadniny jest dodatkowo płatny 10 zł.

Dolina Różaneczników

Gdyby – jakimś cudem – wciąż było nam mało atrakcji, to tutaj książański park daje możliwość zrealizowania kolejnego pięknego spaceru. Wystarczy, że sprzed głównej bramy na dziedziniec stadniny udamy się w prawo zgodnie z oznaczeniem czerwonego i czarnego szlaku. Rozwidła się one po minięciu matej

i uroczej w swej architekturze leśniczówek. Jeśli pójdziemy szlakiem czerwonym, to po ok. 700 m dotrzemy nad stawy hodowlane. Jeśli natomiast wybierzemy znaki czarne, to wejdziemy w malowniczą Dolinę Różaneczników, przez którą prowadzi ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna. Jeśli zjawimy się tu w maju, to nacieszymy oczy widokiem przepięknie kwitnących na fioletowo rododendronów. Kontynuując spacer, po 1,5 km dojdziemy pod Bramę Lwów (już na terenie miasta Świebodzice), najbardziej monumentalną spośród wszystkich prowadzących do dawnego majątku Hochbergów.

INFORMACJA

Warianty zwiedzania zamku Książ

- Zamek z audioprzewodnikiem oraz palmiarnia bez przewodnika: 39 zł, ulgowy 32 zł. Wejście do palmiarni można zrealizować jednorazowo w ciągu 12 miesięcy od dnia zakupu biletu
- Zamek z audioprzewodnikiem oraz palmiarnia bez przewodnika i Stado Ogierów: 45 zł, ulgowy 36 zł
- Zamek z audioprzewodnikiem oraz palmiarnia bez przewodnika i podziemia z przewodnikiem: 59 zł, ulgowy 51 zł
- All Day Ticket (zamek, podziemia, palmiarnia, Stado Ogierów, mauzoleum Hochbergów): 69 zł, ulgowy 62 zł
- Explore Wałbrzych (zamek, palmiarnia, Stara Kopalnia oraz Muzeum Porcelany w Wałbrzychu): 63 zł, ulgowy 45 zł
- Nocne zwiedzanie zamku: 55 zł (jeden wariant biletu)
- Palmiarnia: 12 zł, ulgowy 8 zł
- Ogrody Światta: 20 zł, ulgowy 15 zł lub odpowiednio 15 zł i 10 zł jeśli posiadamy bilet na inną atrakcję kompleksu.

Palmiarnia

Z pomysłem założenia palmiarni Hochbergowie nosili się już pod koniec XIX w., ale dopiero w latach 1908–11 (czasem podaje się daty 1911–14) książę Jan Henryk XV zlecił budowę tego „ogrodu zimowego”, po czym ofiarował go małżonce. Nie ma co ukrywać – ekskluzywny dar był dość kosztowny i uszczuplił budżet księcia o 7 mln marek w złocie. Trudno się jednak dziwić takiej sumie, skoro z Włoch przyjechało aż siedem wagonów wypełnionych specjalnym tufem wulkanicznym spod Etny. Centralnym obiektem została 15-metrowa awangardowa konstrukcja ze stali i szkła. Do niej dobudowano jednokondygnacyjne oranżerie.

Do palmiarni oddalonej od zamku o 2,5 km można dojść ok. półgodzinnym spacerem lub podjechać samochodem (parking jest jednak niewielki i płatny). Od zamku Książ prowadzą kwadratowe biało-czerwone znaki szlaku spacerowego.

Zamek Książ w Wałbrzychu

- ul. Piastów Śląskich 1
- www.ksiaz.walbrzych.pl
- godziny otwarcia obiektów na stronie internetowej

CIEKAWOSTKA

Świebodzice – jedna z bram do zamku Książ

Brama Lwów prowadząca na zamek Książ znajduje się już na terenie miasta Świebodzice. Z turystycznego punktu widzenia nie jest ono tak interesujące jak sąsiedni Wałbrzych czy Świdnica, ale mając więcej czasu warto poświęcić mu chwilę uwagi. Sercem Świebodzic jest przestronny rynek, który w przeszłości pełnił funkcję placu targowego. W 1774 r. wiele kamienic zostało zniszczonych przez wielki pożar, obecne powstały w czasie odbudowy prowadzonej na przelomie XVIII i XIX w. Nad całością góruje klasycystyczny ratusz wzniesiony w latach 1789–91 według pomysłu Christiana Friedricha Schultze. W pobliżu

ryнку stoi rzymskokatolicki kościół św. św. Piotra i Pawła, projektu tego samego architekta. Warto odwiedzić także inne zabytkowe budowle sakralne Świebodzic: kościoły św. Mikołaja, św. Franciszka oraz ogrodzone ruiny kościółka św. Anny. Ponadto w mieście można zobaczyć resztki murów obronnych dobrze zachowanych przy ul. Piłsudskiego. Na rogu ulic Browarowej i Mickiewicza na parkowym wzgórzu znajduje się niezwykła budowla – nieco bajkowy pałac Seidlów z poł. XIX w. utrzymany w stylu renesansu angielskiego. Obecnie w pałacu mieści się Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Szkolnych de Notre Dame i nie jest dostępny do zwiedzania.

▼ Stajnie

Rudawy Janowickie

Niewysokie i pozornie mało spektakularne pasmo to w rzeczywistości niesamowicie atrakcyjny zakątek Dolnego Śląska z malowniczymi wzniesieniami i finezyjnymi formacjami skalnymi. Urokliwe, kameralne i łatwo dostępne pasmo Rudaw Janowickich położone jest we wschodniej części Sudetów Zachodnich. Ze względu na ogromne walory przyrodnicze, a także dobrą infrastrukturę są to wzniesienia bardzo popularne wśród turystów, także wędrujących z małymi dziećmi. Od wiosny do jesieni bywa tu naprawdę dość tłoczno.

Warto zobaczyć

Góry Sokole

Na północno-zachodniej krawędzi Rudaw Janowickich w Sudetach Zachodnich,

▼ Góry Sokole

pomiędzy miejscowościami Wojanów, Trzciniśko i Karpniki wyrasta niewielkie i niewysokie pasmo Gór Sokolich. Sokoliki są rajem dla miłośników wspinaczki skałkowej, na których czeka ponad 30 dróg. To też ulubione miejsce fotografów polujących na mgły i słynne świetlne „lasery”, którzy już o wschodzie słońca czekają na szczycie na swój idealny kadr. Widziana z góry okolica, która wynurza się z porannych mgieł to jeden z najpiękniejszych widoków jakie można znaleźć na Dolnym Śląsku.

Dostęp do tych malowniczych wzniesień jest możliwy z Przełęczy Karpnickiej na drodze z Karpnik do Janowic Wielkich. Urządzono tu przydrożny parking, na którym można zostawić samochód, a następnie przejść na przeciwną stronę asfaltowej drogi, wejść na szlak i udać się w 20-minutowy spacer do urokliwego drewnianego schroniska o wdzięcznej nazwie **Szwajcarka**. Teoretycznie do samej Szwajcarki można też dojechać samochodem. Wystarczy jeśli z parkingu

CIEKAWOSTKA

Szwajcarka

Schronisko Szwajcarka to niezwykle malowniczy budynek o długiej i ciekawej historii. Sięga ona lat 20. XIX w. i wiąże się z ówczesnym właścicielem Karpnik (patrz rozkładówka *Dolina Pałaców i Ogrodów*), księciem Wilhelmem Hohenzollernem. Brat króla Prus, przedstawiciel elity państwowej marzył o drewnianym domku myśliwskim,

gdzieś na uboczu. Stawiany zgodnie z życzeniem zleceniodawcy obiekt, był inspirowany alpejską drewnianą zabudową w Szwajcarii, co oczywiście zdradza jego nazwa. Wkrótce obiekt stał się popularnym celem górskich wędrówek – na potrzeby turystów przekształcono parter budynku w gospodę. Po I wojnie światowej stał się ogólnodostępnym schroniskiem górskim.

na Przełęcz Karpnickiej pojedziemy w kierunku Karpnik. Po ok. 400 m w prawo będzie odchodziła wąska szutrowa droga, która zaprowadzi nas pod samo schronisko.

Od schroniska Szwajcarka czarnym szlakiem dojdziemy na najwyższy szczyt Gór Sokolich czyli **Krzyżną Górę** (654 m n.p.m.), gdzie znajdziemy ścieżkę z wykutymi w skale stopniami i zabezpieczoną metalowymi balustradami. Stanowi ona jeden z najpiękniejszych punktów widokowych, z którego rozpościera się panorama Rudaw Janowickich po wschodniej stronie i Karkonoszy jeśli spojrzymy na zachód. Swą nazwę skalny szczyt zawdzięcza krzyżowi, który w 1832 r. postawiła księżna Maria von Hessen-Homburg, żona księcia

Wilhelma Hohenzollerna, z okazji urodzin małżonka. Na Krzyżnej Górze zauważyć też można skromne **ruiny zamku Sokolec** z XIV w.

Wróćmy do miejsca, w którym czarny szlak skierował nas na Krzyżną Górę i odszedł od reszty tras. Zaledwie kilkanaście metrów na północ znajduje się ciekawa formacja tzw. **Husyckie skały**. Około 200 m dalej szlak czerwony i zielony zaprowadzi na przełęczkę – stąd warto czerwonym szlakiem wiodącym kilkoma zakosami udać się na drugie wzniesienie, czyli **Sokolik Duży** (643 m n.p.m.). Na formację skalną stojącą na szczycie również prowadzą schody, a na górze jest szeroka i wygodna **platforma widokowa** (wyższa niż na Krzyżnej Górze).

CIEKAWOSTKA

Miedzianka

Sąsiadką Janowic Wielkich jest Miedzianka. Miasto, które rozkwitło w późnym średniowieczu dzięki górnictwu, i które także dzięki niemu upadło trochę ponad pięć wieków później. Powstałe szkody górnicze w wyniku rabunkowej eksploatacji rud uranu na potrzeby ZSRR po 1945 r. były tak duże, że w latach 60. i 70. XX w. miejscowość o bogatej historii i wielu zabytkach została zlikwidowana, większość budynków wyburzona, a ludność wysiedlona. O wydarzeniach tych opowiada reportaż *Miedzianka. Historia znikania* Filipa Springera.

**Zamek Bolczów
i fantastyczne skąty**

Spod budynku dworca kolejowego w Janowicach Wielkich wychodzi na południe szlak zielony, którym w ok. 50 min dojdziemy do **ruin zamku Bolczów**. Jest to rycerska warownia o historii sięgającej 2. poł. XIV w. Podczas wojen husyckich została zniszczona przez mieszczan świdnickich i wrocławskich, później odbudowana i znów zniszczona – tym razem na dobre – przez Szwedów w czasie wojny trzydziestoletniej. Częściową rekonstrukcję przeprowadzono po tym jak w XIX w. zaczęli się tu pojawiać pierwsi turyści.

Następnie spod głównej bramy zamku udajmy się czarnym szlakiem w kierunku ciekawej formacji **Skalne Bramy**,

▼ Zamek Bolczów

które osiągniemy po ok. 15 min. Tak jak wszędzie w Rudawach nazwa jest nieprzypadkowa i stara się odzwierciedlić kształt wychodni. Dalej skręcamy w szlak niebieski prowadzący 15-minutowym spacerem do jednej z największych i najbardziej niezwykłych atrakcji pasma, czyli **Skalnego Mostu**. Tu też jest tak jak nazwa obiecuje. Grzęda o długości ponad 25 m i wysokości 20 m jest połączona z wąską turnią naturalnym skalnym łącznikiem, co sprawia, że całość wygląda jakby była spięta mostem przerzuconym nad przepaścią. To wysokie okno powstało w wyniku erozji kruchych skał, a tylko kładka nadal opiera się tym procesom, co może oznaczać, że tworzy ją jakiś twardszy budulec. Na wysokości Mostu, ale po drugiej stronie wyrasta

natomiast skała nazwana **Piecem**, na której jest ciekawy **punkt widokowy** zabezpieczony żelazną balustradą. Po następnych 30 min naszym oczom ukażą się **Starościńskie Skały**. Na jednej ze skał tworzących tę niezwykłą formację znajdziemy kolejny, bodaj najpiękniej położony **punkt widokowy** w Rudawach Janowickich, do którego prowadzi ścieżka po stopniach wykutych w skale i zabezpieczona metalowymi balustradami. Żeby wrócić z powrotem do Janowic Wielkich najlepiej iść dalej niebieskim szlakiem w kierunku Rozdroża pod Jańską Górą (35 min), po drodze mijając po prawej ciekawą formację skalną o nazwie **Fajka** (przed samym Rozdrożem). Tam skręcić w zielony szlak na zamek Bolczów i Janowice. Po 25 min zejścia dotrzemy do miejsca zwanego Krowiarki. Tu mamy wybór albo iść łagodnym żółtym szlakiem do Janowic, co zajmie nam 40 min, albo półgodzinnym podejściem pod Bolczów, a później 35 min zejścia do Janowic.

★ Kolorowe Jeziorka

To piękne miejsce przez wielu uważane za cud natury jest w rzeczywistości efektem działalności człowieka. I – co może jeszcze bardziej dziwić – działalność przemysłowej! Kolorowe Jeziorka u podnóża **Wielkiej Kopy** (871 m n.p.m.) w Rudawach Janowickich powstały jako wyrobiska górnicze dawnych kopalni pirytu, które działały w latach 1785–1925. Piryt był następnie wykorzystywany do produkcji kwasu siarkowego. Zebrana w nich woda ze względu na skład chemiczny ścian i dna ma różne odcienie i nie zawsze jest taka na jaką wskazują nazwy akwenów.

Jako pierwsze naszym oczom ukaże się **Żółte Jeziorko** położone na wysokości 555 m n.p.m., które dość często okresowo wysycha. Swój kolor zawdzięcza obecności wapnia i siarki. Zaraz obok znajduje się urokliwe **Purpurowe Jeziorko** (zwane też Czerwonym), które dzięki

▲ Purpurowe Jezioro

rozmiarom 100 × 400 m jest największym zbiornikiem. W sezonie działa przy nim infrastruktura turystyczna, m.in. bar. Następne na naszej trasie będzie **Błękitne Jezioro** leżące na wysokości 636 m n.p.m. Woda tu jest turkusowa, a pejzaż tak piękny, że niektórych skłania do nazywania tego punktu „dolnośląskimi Malediwami”. Stąd mamy ok. 50 min do wejścia na szczyt Wielkiej Kopy, czyli najwyższego wzniesienia tej części Rudaw Janowickich. Mniej więcej w połowie drogi mija się **Zielone Jezioro** (zwane też Zielonym Stawem) położone na wysokości 730 m n.p.m. Z Wielkiej Kopy można wrócić tą samą trasą lub iść szlakiem żółtym w dół, który w godzinę doprowadzi nas do drogi asfaltowej. Musimy w nią

skręcić w prawo i po 30 min docieramy do centrum Wieściszowic.

Niebieski szlak rowerowy

Wokół Wielkiej Kopy i Kolorowych Jeziorek wytyczono bardzo przyjemną i wygodną niebieską trasę rowerową. Zaczyna się w Wieściszowicach obok przystanku i sklepie przy głównej drodze i dalej prowadzi w kierunku Kolorowych Jeziorek. Przy Purpurowym Jezioroku trasa odbija od trasy pieszej w prawo, a później przecina ją w poprzek przy Błękitnym Jezioroku. Dalej będzie prowadziła zboczem, aż wyjedzie z lasu na skraju wsi **RASZÓW**. Warto tu nieco odbić kilkadziesiąt metrów w lewo czarnym szlakiem rowerowym, gdyż

w skromnym z zewnątrz kościółku Niepokalanego Poczęcia NMP po lewej stronie mieści się zachwycająca **kaplica grobowa Schaffgotschów**. Jej centralny punkt stanowią dwa piaskowcowe sarkofagi z 2. poł. XVI w.: Hansa I Schaffgotscha i jego żony Salomei (po prawej stronie) oraz Hansa II Schaffgotscha i żony Margarethe. Wokół kaplicy, w dolnej części ścian, znajduje się sześć XVI- i XVII-wiecznych płyt nagrobnych oraz 11 renesansowych epitafiów z lat 1590–1621. Wracamy z powrotem na niebieską trasę rowerową, która prowadzi zakosami wokół Wielkiej Kopy, żeby połączyć się z żółtym szlakiem pieszym. Dalej zaprowadzi nas do drogi asfaltowej na zachód od Wieściszowic, w którą musimy skręcić w prawo, żeby domknąć pętlę.

Jelenia Góra

Z Wrocławia do Jeleniej Góry mamy 115 km, kierujemy się na drogę nr 5 (później 3) i jedziemy przez miejscowości Strzegom i Bolków. Dojeżdża tu także regularnie pociąg.

Cieplice Śląskie-Zdrój

Do Cieplic z Jeleniej Góry dotrzemy bez problemu autobusem z dworca, choć można rozważyć godzinny spacer, bo to zaledwie 5 km.

Na północ od Jeleniej Góry

Aby dotrzeć do Siedlęcina wyjeżdżamy z Jeleniej Góry drogą nr 30 na zachód i po 5 km skręcamy w prawo na Siedlęcina. Stąd pod wieżę mamy niecałe 3 km. Nad Jezioro Pilchowickie jedziemy dalej na północ, mijamy dwa stojące we wsi kościoły, a później, na rozwidleniu dróg na początku miejscowości Strzyżowiec skręcamy w lewo. Jest on dość ostry i prowadzi na wąską drogę, więc łatwo go przeoczyć. Ta droga, biegnąca obok słynnego mostu pilchowickiego, zaprowadzi nas do zaporzy. Aby dostać się do oddalonego o ok. 8 km Wlenia, należy mając zaporę za plecami, skręcić w lewo, zjechać na dół wzdłuż rzeki Bóbr i dojechać do wsi Pilchowice. Następnie dotrzeć do wsi Nielestowno, w której skręcamy w lewo, tak jak główna droga i wzdłuż rzeki docieramy do miasteczka.

Mysłakowice

Mysłakowice są oddalone od Jeleniej Góry o 8,5 km. Z miasta wyjeżdżamy ul. Sudecką i kierujemy się na południe drogą nr 367. Dojedziemy tu także busem.

Kowary

Z Jeleniej Góry do Kowar mamy 18 km, pokonujemy je jadąc cały czas drogą 367.

Rudawy Janowickie

Z Jeleniej Góry do Janowic Wielkich wyjeżdżamy na wschód drogą nr 3, następnie w miejscowości Radomierz skręcamy w prawo. Janowice przejeżdżamy główną drogą i po 5 km w stronę Karpnik będzie parking na Przetęczy Karpnickiej. Żeby dotrzeć do Kolorowych Jeziorok od głównej drogi biegnącej przez Janowice, za przejazdem kolejowym, trzeba skręcić w lewo na Marciszów, a przed Marciszowem w prawo na Wieściszowice. Drogowskaz jest mało widoczny, skręt jest przy dwupiętrowej kamienicy ze sklepem na parterze.

▲ Błękitne Jezioro

NOCLEGI

Jelenia Góra

Najprzyjemniejszym miejscem, w którym możemy spędzić noc będzie uzdrowskowa część miasta. Jeśli zależy nam na noclegu niskobudżetowym szukajmy czegoś w mniej popularnych turystycznie dzielnicach.

Hotel Piastowski 26, pl. Piastowski 26;
🌐 www.piastowski26.com

Bella, ul. Zamoyskiego 3;
🌐 www.hotelbella.pl

Hotel Pałac Pakoszów, ul. Zamkowa 3, Piechowice; 🌐 www.palac-pakoszow.pl; nocleg w historycznym, zabytkowym obiekcie

Na północ od Jeleniej Góry

W okolicach Pilchowic możemy przenocować w kilku agroturystykach:

Dom na Skraju, Miłęcice 39,
🌐 www.domnaskraju.eu

Sikorki, Oleszna Podgórska 158,
🌐 www.agrosikorki.pl

Zacisze, Maciejowiec 37, ☎ 605 268 789

Natura, Pilchowice 52a,
🌐 www.agroturystykanatura.wixsite.com/agroturystykanatura

Statek, Pilchowice 70a,

🌐 www.facebook.com/przystanpilchowice; rejsy statkiem po zbiorniku, a także wynajem kajaków, rowerów wodnych i łódek

Brzozowe Wzgórze, Strzyżowiec 45,
☎ 669 618 191

Mysłakowice

Agroturystyka Tyrolczyk, ul. Łokietka 14;
🌐 www.tyrolczyk.pl; w tradycyjnym domu tyrolskim, ceny przystępne, warunki dobre

Rudawy Janowickie

Dwór nad Bobrem, Janowice Wielkie;
🌐 www.dwor-nad-bobrem.pl

Agroturystyka Pod Zamkiem, ul. Zamkowa 12a;
🌐 www.agroturystyka-pod-zamkiem.pl

Villa Rosa, ul. Pionierska 2b;
☎ 623 346 520

Sokolik, Trzczańsko 79;
🌐 www.pensjonatsokolik.pl

Agroturystyka Pod Gruszą, Gruszków 64; 🌐 www.grusza.eu

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

-
1. ZAREJESTRUJ SIĘ
  2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
  3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Dolny Śląsk

Większe zagęszczenie zamków i pałaców niż na Dolnym Śląsku można znaleźć podobno tylko w Dolinie Loary we Francji. Wspaniałych zabytków jest tu rzeczywiście nieprzebrana liczba. Sama stolica regionu – Wrocław – pełna jest architektonicznych perełek. Region słynie nie tylko ze wspaniałych pamiątek historii. Dolny Śląsk to również prastare Sudety, składające się z wielu różnorodnych pasm górskich na czele z Karkonoszami, gdzie w dolinach przycupnęły słynne kiedyś w całej Europie, a ostatnio na nowo prężnie się rozwijające kurorty i uzdrowiska.

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuski 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny na:

ebookpoint

ISBN 978-83-283-7339-6

9 788328 373396

Cena 36,90 zł